

M. Szabó Miklós

A „Duna”-hadműveletből levont főbb tapasztalatok, tanulságok – a végrehajtó parancsnokok szemszögéből (1968. október)¹

2. rész

DOI 10.17047/HADTUD.2018.28.2.68

Az 50 évvel ezelőtt zajlott csehszlovákiai események történetét ismertnek véve a Szerző levéltári iratok alapján, e folyóirat 2018/1. számában összefoglalta azokat az alapvető tapasztalatokat, amelyeket a végrehajtásban részt vett – különböző szintű – parancsnokok rögzítettek „összegző jelentésben” még a hadművelet folyamán, 1968. szeptember végén, október elején, s amiknek lényegét már az év végén, illetve 1969-ben hasznosította is a Magyar Néphadsereg felső vezetése. Most ezt folytatja a végrehajtás tapasztalatainak és az ezek összegzésének bemutatásával.

4. A harcfeleladatok végrehajtása során

A szovjet csapatok – sok más mellett – olyan tapasztalatokat szereztek,² hogy a harcocsioszlopokba beosztott más járművek (különösen emelkedőkön) fékeztek a harcocsik menetét; a harcocsivezetők egy része nincs kellő mértékben kiképezve a nagy sebességgel, szilárd burkolatú úton való vezetésre; csökkentette a menetsebességet a különböző gépjárműtípusok egy oszlopban történő mozgatása; a hosszúpihenők

1 A mű a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 azonosítószámú, „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” elnevezésű kiemelt projekt keretében, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem felkérésére készült.

The work was created in commission of the National University of Public Service under the priority project KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 titled „Public Service Development Establishing Good Governance”.

Das Werk wurde im Rahmen des Prioritätsprogramms mit Identitätsnummer

KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 mit dem Titel „Entwicklung des Öffentlichen Dienstes gerichtet auf Gute Regierungsführung” im Auftrag von Nationale Universität für Öffentlichen Dienst fertiggestellt.

2 Hadtörténeti Levéltár Magyar Néphadsereg (HL MN) Zala – 1968. 8. doboz (d.) 16. őrzési egység (ő. e.) (1968. 09. 22.) A Dél Hadseregcsoport parancsnokának összesítő jelentése...

elhagyása.³ Bevált az a módszer, hogy a városokban kialakult helyzet és a csehszlovák csapatok elhelyezkedésének felmérésére/pontosítására tisztí felderítő járőröket küldtek ki páncélozott szállítójárműveken. Úgyszintén, jól működött a légifelderítés alapvetően vizuális megfigyelésen alapuló változata, s az észlelteket azonnal továbbították a repülőgép fedélzetéről. Miután a szárazföldi kötelékek kiértek működési körzeteikbe, a felderítő-alegységeket az osztrák határ ellenőrzésére utasították.⁴

Ami a harci technikával kapcsolatos legalapvetőbb tapasztalatokat illeti: a 13. gárda-harcocsi hadosztály rakétaosztályának új rakétakomplexuma megbízhatóan működött, a 9K-52-es kerek futóművön magas fokú menet- és manőverező képességről tett tanúbizonyságot a 420 kilométeres menet során. Ugyanakkor az 50 km/ó-ig növelt menetsebességnél öt 152 milliméteres D-1 tarack futóműve tönkrement; egy erős fékezés következtében öt irányított rakéta-páncéltörő lövedék leszákad; a PM-24 rakétakilövők ZIL-151 gépkocsijainak kis sebessége hátráltatta az oszlopmenetet. Az 550 darab T-55 és T-62 harckocsi közül mindössze 24 (kb. 5%) szenvedett törést, amit 2-5 óra alatt megjavítottak; a BTR-ek gyenge pontjának a lánctalp bizonyult, míg a kerekeseknél mindössze 24 gumiabroncs-leválás fordult elő; a régebbi típusoknál (BTR-152, BTR-40) viszont a gumik huzamosabb üzemeltetésnél gyakran meghibásodtak. Gondot okoztak a nehézharckocsi-vontatók (DDT-1) és a daruk (SZKP-5) is, amik csak a 2-4. napon érkeztek be. Eközben megbízhatóan működtek a MAZ-537, a ZIL-135 és a GAZ-66 gépkocsik, míg szerkezeti és gyártási hiányosságok miatt az URAL-375 gépkocsik 49, a ZIL-130-asok 21, a ZIL-157-eknek pedig 22%-a kényszerült megállásra. A hadseregcsoport 10 évnél idősebb 2080 gépkocsija felújításra szorul. Az 57 milliméteres lövegek (SZ-60) futóművei sem bírták a 30-40 km/ó-s hosszúmeneteket. Gyakran elhangolódtak a P-12 és P-15 rádiólokátorok automatikus frekvencia-utánállítási rendszerei, illetve idő előtt tönkrementek az AD-10 tápáramforrások ventilátorszíjai. Az elsőéves gépjárművezetők gyakorlatlansága következtében bekövetkezett balesetek során üzemképtelenné vált három P-15 rádiólokátor-antenna, egy 57 milliméteres légvédelmi ágyú, egy 115 milliméteres harckocsi-ágyú, két „Meteor” stabilizátor és hét gépkocsi.⁵

Az anyagi biztosítás terén nagy, mozgó anyagi készletek létrehozására kényszerültek, így a legfontosabb feladatokat ellátó magasabbegységeknél 1,5-2,25 lőszer- és 1,65-2,65 üzemanyag-javadalmazást, illetve 13 napi élelem biztosítását rendelték el.⁶

A 8. gépkocsizó lövész hadosztály parancsnokának véleménye szerint⁷ a határátlépés gördülékeny voltát nagymértékben elősegítette a határórséggel való folyamatos és szoros együttműködés. Maga a hadosztályparancsnok is vonalas összeköttetésben volt velük. A helyzetet bonyolította, hogy a hadseregcsoport parancsnoka már augusztus 25-én kiegészítette a hadosztály feladatát, ami jelentős körletbővítéssel,

3 Uo. 15-16. o. A 13. gárda-harcocsihadosztálynál bizonyos egységek például hosszúpihenők nélkül tettek meg 460 kilométert 24 órán keresztül, így a menetsebesség 20-25 km/ó-ra csökkent.

4 Uo. 24. o.

5 Uo. 27-31. o.

6 Uo. 31-32. o.

7 HL MN Zala – 1968. 2. d. 2. ó. e. (1968. 10. 15.) A 8. gl. ho. PK. összefoglaló jelentése...

átcsoportosítással és új erők bevonásával járt. Itt is, például a felderítő csoportok esetében, tapasztalat volt, hogy a mozgékonyágukat negatívan befolyásolta a vegyes összetétel (FUG és úszó harckocsi).⁸ A helikopterek igénybevétele központi irányítás és koordinálás mellett történt, elsősorban ellenőrzési, összekötő tisztí és futárposta feladatok végrehajtására.⁹

A Dél Hadseregcsopórt harcálláspóntján működő vezérkari operatív csoport jelentős mértékben elősegítette a hadosztály vezetéseének előrelátását. Ugyanakkor problémát jelentett a terjedelmesebb jelentések orosz nyelvre fordítása.¹⁰

A 14. gépkocsizó lövész ezred parancsnoka e tárgykörben arról jelentett,¹¹ hogy a feladat megkezdése szervezeten és harcszerűen történt, fegyveres ellenállás nélkül. A vegyes felderítő csoport gyors felderítési tevékenységét elősegítette az, hogy amely helységben nagyobb csoportok igyekeztek megakadályozni mozgásukat, ott nem keveredtek vitába, hanem azokat megkerülve más, szabad legközelebbi útvonalon közelítették meg a felderítendő objektumot. Ahol számolni lehetett a csehszlovák erők esetleges ellenállásával, ott csökkentették a harcbiztosítók kiküldési távolságát, illetve fokozták mindenütt a figyelést és a felderítést. A helikopter – a menet alatt a vegyes felderítő csoport előtt haladva – irányította annak tevékenységét a FUG R–313 és a helikopter R–105 rádiója frekvenciájának összehangolásával. A vegyes felderítő csoport és a helikopter ilyen együttműködésének köszönhetően, az ezred vezetése 1–1,5 órás előrelátással tudta irányítani az alegységek mozgását és tevékenységét. A helikopter által biztosított körkörös figyelés növelte a csapatok biztonságérzetét.¹²

A 63. gépkocsizó lövész ezred parancsnokának jelentése¹³ arról tanúskodik, hogy bár minden feladatot időre és szervezeten végrehajtottak, az 1. gépkocsizó lövész zászlóalj parancsnoka kénytelen volt bizonyos mértékben módosítani az ezredparancsnoki elhatározást, ugyanis – mint kiderült – az elfoglalandó fő objektumként megjelölt šturovói (párkányi) laktanya helyét a feladat-végrehajtás során kellett pontosítani. Ugyancsak a zászlóaljparancsnoknak kellett a részfeladatok kidolgozását menetközben elvégeznie, mert a feladat megkapása után rövid idő állt rendelkezésre a feladat tanulmányozására.

A 3. gépkocsizó lövész zászlóalj megerősítésére rendelt harckocsik átkelése (a műszaki alegység késlekedése miatt) a Hronon (Garamon) és az Ipel-en (Ipolyon) a tervezettnél tovább tartott, így Nové Zámky (Érsekújvár) elfoglalásakor – fegyveres ellenállás esetén – nehéz helyzetbe kerülhetett volna a zászlóalj. (Augusztus 21-én napközben, itt volt a legnagyobb tömegmegmozdulás, ami kisebb atrocitásba torkollott – Sz. M.)

8 Uo. 25–27. o.

9 Uo. 32. o.

10 Uo. 100. o.

11 HL MN Zala – 1968. 3. d. 6. ő. e. (1968. 10. 15.) A 14. gl. e. PK. összefoglaló jelentése...

12 Uo. 7–8/a. o.

13 HL MN Zala – 1968. 3. d. 7. ő. e. (1968. 10. 10.) A 63. gl. e. PK. összefoglaló jelentése...

Ez alkalommal is megfogalmazódott, hogy a rendelkezésre álló 200 000-es térképek nem biztosítottak pontos és megbízható tájékozódást sem a megközelítés időszakában, sem a városban, így a fontosabb objektumokat a behatolás idején kellett felderíteni. Egyértelmű kiképzési hiányosságnak bizonyult a katonák járatlansága a nagyobb helységek felderítése és az objektumok elfoglalása terén.¹⁴

Ami a technikai biztosítást illeti, a feladat megkezdésétől tizennégy LO–1800 Garant, húsz Cs–344, négy Cs–350, négy Gaz–69, két-két K–30, Zisz–151 és Ifa gépkocsit, valamint nyolc FUG-ot kellett megjavítani, ami egyértelművé tette, hogy egyrészt a polgári életből történő gépjármű-biztosítási rendszer, másrészt a javítószázad feltöltöttsége nem felel meg a követelményeknek. A rendszeresített 13 műhely-gépkocsiból is csak négy állt rendelkezésre.¹⁵

A 33. gépkocsizó lövész ezrednél olyan tapasztalatokat rögzítettek,¹⁶ miszerint az egység Nitra (Nyitra) irányú menetét lassította az előtte ténykedő 22. tüzérezred és 14. légvédelmi tüzérsztyály. Bár a feladatokat minden esetben időre végrehajtották, esetenként gondot okozott az összeköttetés időleges megszakadása az alárendeltekkel. Úgyszintén probléma volt, hogy az egység nem rendelkezett a tömegoszlathoz szükséges eszközökkel (könnyfakasztó gránát, gumibot.) Itt, egyedül a Garantoknál merült fel meghibásodás, legtöbbször csapágyolvadás. Teljes körű lecserélésük elkerülhetetlen! – jelentette a parancsnok.

Ennél az egységnél is gondot okozott a nagytávolságú menet során az újonc gépkocsivezetők fáradékonysága, felváltása (szükség van tartalék gépjárművezetőkre), valamint az a tény, hogy még a III. időszakos harckocsivezetők sem rendelkeztek kellő gyakorlattal a műúton végrehajtott nagysebességű vezetésben. Viszont, többekhez hasonlóan, Novák István alezredes is javasolta a menetsebességet felemelni nappal 40–50, éjjel pedig 30–40 km/óra-ra.¹⁷

A 31. harckocsi ezred tapasztalatai¹⁸ szerint a határig történt előrevonás 25 km/óra-s ütemét nem tudták tartani, mert az előttük ténykedő hadosztály-felderítőcsoport Drégelypalánknál hosszasan állt, majd később sem a meghatározott ütemben ténykedett, még csehszlovák területen is. Ráadásul – valami okból – nem volt összeköttetése sem, így három esetben is az ezred felderítő csoportjának rádióját felhasználva jelentett az előjárójának, álló helyben. Ez összesen mintegy egy órával késleltette a harckocsiezred előrenyomulását.

Náluk különösen gondot okozott a lánctalpas járművek szerpentinén, keményburkolatú (helyenként keramitkockás) utakon való meneteltetése, de egyenes útszakaszokon is előfordult a 20–30 km/óra-s sebesség mellett, hogy kormányzási problémák miatt megcsúsztak, árokba hajtottak, vagy ütköztek. Mindennek ellenére, az ezred 27,3 km/óra-s átlagsebességet ért el éjjeli menetben.

14 Uo. 26. és 28. o.

15 Uo. 52. o.

16 HL MN Zala – 1968. 3. d. 6. ő. e. (1968. 10. 10.) A 33. gl. e. PK. összefoglaló jelentése...

17 Uo. 15., 23. és 35. o._

18 HL MN Zala – 1968. 3. d. 7. ő. e. (1968. 10. 09.) A 31. hk. e. PK. összefoglaló jelentése...

A helikopter nagyban segítette az ezred feladat-megoldását, de az éjszakai menet alatt nem lehetett alkalmazni.¹⁹

A 6. gépkocsizó lövész ezred parancsnokának megítélése szerint²⁰ a 140 kilométeres menettávon elért 20 km/ó-s átlagsebesség – figyelembe véve a gépjárművezetők gyakorlatlanságát, a népgazdaságból bevonultatott gépjárművek nagyfokú elhasználtságát és az erősen dombos terepet – megfelelt a követelményeknek. A jövőben is célszerűnek látszik a harckocsi zászlóaljnak egy és nem három vasúti szerelvényen való szállítása.²¹

A 22. tüzér ezrednél²² a harcrendi elemek bemérését, a város fontosabb objektumainak felderítését és a tűzrendszer megszervezését nagymértékben befolyásolta az a tény, hogy csak 200 000-es térképekkel rendelkeztek, illetve, hogy a részükre biztosított felderítési adatok nem voltak pontosak.²³

A hadosztály műszaki csapatai számára jelentős tanúságot szolgált²⁴ a szobi aluljáró felderítetlensége, s ez által a folyóátkelés késedelme. Az is bizonyítást nyert, hogy az „M”-készletben (legalább minimális mértékben) kiképzési anyagnak szintén kell lennie az összpontosítási körletben végrehajtandó kiképzéshez és felkészítéshez; a jelenlegi „M”-normában szereplő szabályzatmennyiség is kevés, a törzsekben többre van szükség; a térképeken szereplő hidakra vonatkozó adatok sok esetben hibásak, falsok; a műszaki csapatok nem rendelkeznek a vasbeton hidak teherbírásának meghatározásához szükséges táblázatokkal, így a műszaki felderítők jelentései megbízhatatlanok; a népgazdaságból bevonultatott gépjárművek eltérő típusai megnehezítik az anyagok tervszerű málházását; oszlopmenetben a műszaki gépek üzemóra-felhasználása a gyakori megállások miatt a 20 km = 1 üzemóra normához képest 50–100%-kal növekszik, valamint a műszaki zászlóalj béke- (B) és „M”-állományát célszerű lenne azonossá tenni.²⁵

Következtetések, javaslatok

Provalov vezérezredes ezzel kapcsolatban – sok más mellett – arról jelentett,²⁶ hogy:

- A szovjet csapatok eredményesen végrehajtották meghatározott feladataikat.
- A „DUNA”-hadművelet igazolta, miszerint az alkalmazott fegyvernemi kötelékek szervezete és technikai ellátottsága teljes mértékben megfelel a korszerű követelményeknek, illetve az állandó harc-készültségű gépkocsizó lövész és harckocsi hadosztályok képesek a harc-feladatok magas ütemű és nagymélységű végrehajtására.

19 Uo. 16–18. és 23. o.

20 HL MN Zala – 1968. 3. d. 6. ő. e. (1968. 10. 10.) A 6. gl. e. PK. összefoglaló jelentése...

21 Uo. 8–9. o.

22 Uo. (1968. 10. 08.) A 22. tü. e. PK. összefoglaló jelentése...

23 Uo. 11. o.

24 HL MN Zala – 1968. 2. d. 4. ő. e. (1968. 10. 10.) A 8. gl. ho. MŰF összefoglaló jelentése...

25 Uo. 7. és 13–14. o.

26 HL MN Zala – 1968. 8. d. 16. ő. e. (1968. 09. 22.) A Dél HDSCS PK összesítő jelentése...

- A törzsek képesek vezetni a csapatokat magas fokú manőverezettség esetén is.
- A harcészültségi rendszer biztosítja a csapatok gyors teljes harcészültségbe helyezését, majd a feladatok végrehajtását mind az összpontosítási körletekből, mind a békehelyőrségekből.
- Ugyanakkor, egyes területeken szükség van a csapatok harci képességeinek fokozására.
- A tapasztalatok szerint lehetséges a hadosztály napi menettávolságának megnövelése jó úton 400, míg mezei utakon 300 kilométerig. Ennek azonban előfeltétele, hogy a csapatok azonos típusú harci technikával rendelkezzenek, illetve hogy a lánctalpas harcjárművek vezetői magas fokú kiképzettséggel rendelkezzenek szilárd burkolatú utakon való vezetésben is. Úgyszintén, a kiképzés során nagy figyelmet kell fordítani a vezetésre oszlopkötélekben és maximális sebességgel mind nappal, mind éjjel.
- A harckocsi hadosztályokat és ezredeket meg kell erősíteni gépesített gyalogsággal, s ennek érdekében a gépkocsizó lövész századokat zászlóaljakká fejleszteni.
- Bár a Mi-1 és Mi-4-es helikopterek (harctevékenység hiányában) tökéletesen megoldották a légi felderítési és a menetben lévő csapatok figyelemmel kísérését, azonban ez nem valószínű harchelyzetben, ezért célszerű lenne a légi hadseregek állományába harcászati légi felderítőszázadot szervezni MiG-15R BISZ repülőgépekkel.
- A „DUNA”-hadművelet tapasztalatai megerősítik, hogy a nagyfokú mozgékony-ság és manőverezés szükségessé teszi a gépkocsizó lövész és harckocsi hadosztályok megerősítését a hadsereg-légierő egy-egy helikopterrajával, magasabb-egységekként két-két Mi-1-gyel és Mi-4-gyel.
- Felül kell vizsgálni a seregtestek, magasabbegységek és egységek törzseinek technikai ellátottságát, ugyanis az a törekvés, hogy minimumra csökkentsék az állománytáblákban a kiszolgáló, őrző és biztosító állományt, oda vezetett, hogy a vezető szervek összetétele eltérő típusúvá vált, illetve elvonták a harci egységek és alegységek személyi állományának, valamint technikájának jelentős részét.
- A seregtestek, magasabbegységek és egységek törzsei számára nem azonos törzsbuszokat (MS-1), hanem tevékenységüknek legjobban megfelelő speciális típusokat célszerű biztosítani.
- A szövetséges hadseregek magasabbegységei vezetése legmegbízhatóbb módszérének bizonyult a megfelelő híradó eszközökkel ellátott hadműveleti csoportok alkalmazása, amiket a hadseregcsoport (front) törzse küld ki a hadosztályokhoz. Ezek kell, hogy képezzék a jövőben ezen magasabbegységek vezetésének az alapját. Ugyanis, a szövetséges hadsereg vezérkarától a „Dél” hadseregcsoport törzséhez kiküldött hadműveleti csoport (itt csak a Szűcs vezérőrnagy által vezetett hadműveleti összekötő csoportra utalhatott – Sz. M.) létrehozása az adott specifikus viszonyok között célszerű volt, de harci viszonyok között ez egy közbeeső lépcsőfokot képezne, ami csökkentené a vezetés operativitását.
- Hadosztály- és ezredszinten is rendelkezni kell titkosított (ZASZ) összeköttetéssel és ZASZ-tartalékokkal, mert a rejtett vezetés jelenlegi eszközei nem biztosítják a kellő operativitást. Ehhez viszont növelni kell a bázisgépkocsik terepjáró képességét és biztosítani a közbeeső rádiórelé-állomások megbízható őrzését. Addig is,

amíg a magas fokú terepjáró képességű járművekre szerelt rádiórelé-állomások települnek, ezt a feladatot legsikeresebben speciálisan berendezett helikopterek oldhatnák meg, amelyek a szükséges ütemben, bármely irányban létrehozhatnának rádiórelé-összeköttetést.

- A 112. önálló híradó ezred csak egy helyzetben volt képes megbízható összeköttetés biztosítására, de a váltási pontok áttelepítésekor már hiányosságok merültek fel. Érezhető volt az R–102, R–140, valamint a T–204 és T–217 berendezések hiánya.
- Az előretolt harcálláspont (EH) híradózászlóaljja sem tudta volna eredeti állományával, megerősítés nélkül megoldani feladatát. Úgyszintén, az ezred-, hadosztály-, hadseregcsoporthaderítőfőnöki rádióállomások hiánya jelentősen megnövelte a felderítési adatok begyűjtésének időtartamát, ezért a gépkocsizó lövész és harckocsi kötelékeket el kell látni BTR–60P, vagy BRP-járművekre épített felderítő- és híradó eszközökkel, amik 50–100 km-re biztosítanak összeköttetést. Úgyszintén el kell látni a hadseregcsoporthaderítő főnököt egy rádió adó-vevő központtal.
- Feltétlenül szükséges a rejtjelző eszközök korszerűsítése és a rejtjelző szervek megerősítése.
- A BTR–50PB, vagy BTR–50PU eszközökbe telepített légierő-híradó eszközök jól szolgálták a hadosztályok és a légierő együttműködését.
- A légi hadsereg hadtápszervezete, személyi és technikai ellátottsága nem biztosítja a légierő egységeinek magas fokú harckészültségét. Ezért célszerű lenne a légi hadsereg állományába szervezni egy szállítórepülő ezredet An–12, vagy An–8 repülőgépekkel, esetleg Mi–6 helikopterekkel, valamint egy gépkocsiszállító-ezredet (két zászlóaljjal) a légierő anyagainak, élelmének és üzemanyagának szállítására.
- Egységes közúti komendáns-szolgálatot, javító-mentő bázisokat, sérültgépjármű-gyűjtőhelyeket, továbbá ellátó, üzemanyagtöltő és egészségügyi állomásokat kell létrehozni a fő menetvonalakon.
- Azok a hadtápszervek és hadtáp-intézetek, amelyekkel a Dél Hadseregcsoporthaderő augusztus 21-éig rendelkezett, nem voltak képesek az első 3-4 napban (a háttér-szági hadtápszervek/hadtápipintézetek beérkezéséig) lényeges megszakítások nélkül biztosítani a saját és a beérkező csapatok ellátását. Ezért a Dél Hadseregcsoporthaderő hadművelési hadtápját meg kell erősíteni még egy gépkocsi-szállító zászlóaljjal; a közúti komendáns zászlóaljat egy harmadik századdal; egy egészségügyi sebészt szállító-gépkocsi szakasszal; egy fürdő-mosdató (mentesítő) vonattal; egy 70–100 fős rakodószázaddal; még egy tábori mozgósítódéval és egy szakaszt 15 darab hűtő-gépkocsival.²⁷

A 8. gépkocsizó lövész hadosztály parancsnokának értékelése²⁸ szerint:

- A szerzett tapasztalatok alapján – kellő átgondolás után – szükséges volna bizonyos szervezési kérdéseket a Vezérkarral és a Személyügyi Főcsoportfőnökséggel közösen megvitatni.

²⁷ Uo. 37–45. o.

²⁸ HL MN Zala – 1968. 2. d. 2. ő. e. (1968. 10. 15.) A 8. gl. ho. PK. összefoglaló jelentése...

- Ami a vezetést és a törzsek munkáját illeti, feltétlenül szükséges, hogy a parancsnokok és a törzsek térképekkel való ellátása mind mennyiségileg, mind méretarány tekintetében biztosított legyen.
- A hadosztálytörzs részére rendelkezésre bocsátott helikopter már a készenlét és a békekiképzés idején is folyamatosan álljon rendelkezésre.
- Az alárendeltek vezetése és a velük való összeköttetés folyamatossága, valamint operativitása érdekében ki kell alakítani egy korszerű és könnyen kezelhető, ugyanakkor a rejtett vezetés szabályainak is megfelelő táblázatot, továbbá mielőbb szükséges ellátni az alárendelt csapatokat is titkosító eszközökkel.
- A nagytávolságú menetekre való tekintettel nélkülözhetetlen a gépkocsi- és harcokocsivezetők „átfedéssel” (tartalék, illetve segédvezető) történő biztosítása.
- Itt is megfogalmazódott az igény, hogy a gép- és harcjármű-, de különösen a harcokocsivezetők a kiképzés első nyolc hónapjában hajtsanak végre minden fajta műúton, szerpentinon, hegyi lejtőn, síkos terepen oszlopvezetési gyakorlatot.
- Nagyobb gond fordítandó az alegységek karhatalmi feladatokra való felkészítésére, s az ehhez szükséges szabályzatok biztosítására.
- Súlyt kell a jövőben helyezni mind a törzsekben, mind az alegységeknél a felderítő, a tereptani, valamint a forgalomszabályzói kiképzésre, továbbá az objektum-elfoglalás és járőrözés megszervezésének, illetve végrehajtásának kérdéseire.
- Szükséges felülvizsgálni, majd minden szinten biztosítani a személyi állomány pihentetését szolgáló eszközök mennyiségét és minőségét.
- Ellenőrizni kell a térképeken és a különböző forrásokból származó felderítési adatok pontosságát, megbízhatóságát.²⁹

A 14. gépkocsizó lövész ezred parancsnoka hat oldalon át sorolta a szakemberei által összegyűjtött javaslatokat.³⁰ Ő maga, mindössze három dolgot említett (több esetben más kollégájához hasonlóan), mégpedig: a béke- és az „M”-állomány azonossá tételenek, a Garantok lecserélésének a szükségességét, valamint a komendáns-szakasz századdá történő fejlesztését. A híradófőnök a rejtett vezetés megjavítása érdekében kezdeményezte a 888-as és HC-vezetési eszközök korszerűbb típusokra cserélését. Szinte mindenüvé: az ezred-harcállásontra és ezredhadtáp-vezetési pontra, az ezredsegélyhelyre, a zászlóaljparancsnokok részére és a zászlóalj-aknavetőütegekhez R-105-ökre lecserélni a rádiókészülékeket. A műszaki főnök öt további tehergépkocsit igényelt anyagszállításhoz, s ő is nélkülözhetetlennek tartotta a kiképzési anyagok kiszállítását az összpontosítási körletekbe. Úgyszintén javasolta a téli ruházat alegységeknél való tárolását, az egységénél legalább egy fűdető részleg szervezését, az utász szakasz létszámának 30 főre való megemelését, s az összeköttetés biztosításra szerinte is szükség volna három R-105-ös rádióra. A vegyiszolgálat-főnök véleménye szerint rendszeresíteni kellene minden zászlóaljnál egy TL-40-es motoros fecskendőt a zászlóalj és a technika sugármentesítésére. Az S-66-os sugár-adag-mérők nem felelnek meg harci körülmények között. A tüzérfőnök sürgette,

29 Uo. 131–133. o.

30 HL MN Zala – 1968. 3 d. 6. ő. e. (1968. 10. 10.) A 14. gl. e. PK. összefoglaló jelentése...

hogy a szakképzettségnek megfelelő tartalékosokat vonultassanak be; a 82 milliméteres aknavető-üteg híradásának folyamatos biztosítása érdekében két híradó katonai helyet kell szervezni; az R-108-asok helyébe R-105 rádiókészülékekre van szükség; az aknavetőket világító berendezéssel kell ellátni, a Garant vontatókat feltétlenül lecserélni, továbbá a rakéta-páncéltörő üteg- és szakaszparancsnokai számára Garant helyett FUG-okat kell biztosítani. Az anyagi szolgálat tapasztalata szerint a tiszt és tiszthelyettesi állomány számára előírt felsőruházat és fehérenmű kevésnek bizonyult, az előbbi kettő-, az utóbbit három rendre, a különböző karbantartó anyagok, a szappan és a cigaretta előírt mennyiségét pedig egy havira kell emelni; a hadtápvezetési ponton a jelenleg rendszeresített egy személygépkocsi mellé szükség volna még egy-egy személygépkocsira és oldalkocsis motorkerékpárra. Az ezredhadtáp 55-60 gépkocsis szállítóoszlopának megbízható irányításához öt R-105 készülékre van szükség. A mozgókonyhákat – a nagymennyiségű tűzifaszállítás elkerülésére – gázolajtűzelésre kell átállítani. Az ezredsegélyhely feladatainak jobb ellátása megköveteli legalább még egy teher- és egy-két mentő-gépkocsi beállítását. A tiszt és tiszthelyettesi állomány nem használja az evőcsészét (csajkát), helyette célszerű lenne műanyag tányérok és poharak biztosítása. A hadtápnál erdős-hegyes terepen használhatatlannak bizonyultak a pótkocsik. A fegyverzeti főnök tapasztalatai szerint nélkülözhetetlen egy fegyver-löveg-javító terepjáró gépkocsi beépített, vagy vontatott 8 kW-os aggregátorral; egy műszer- és infraakkumulátor-töltő terepjáró tehergépkocsi beépített aggregátorral, valamint egy harckocsifegyver- és lövegstabilizátor-beszabályozó gépkocsi generátorral. Ezekhez a gépkocsikhoz biztosítani szükséges fűthető oldal-javítószátrat; a tisztek és tiszthelyettesek részére két 63M parancsnoki szátrat. Az anyag- és alkatrészszállításához is szükség van egy terepjáró tehergépkocsira, az időjárástól való függetlenedésre pedig speciális lőszerszállító gépkocsikra. S végezetül, a harckocsizók tapasztalatai: a harckocsivezetők vezetési számait úgy kell módosítani, hogy már az első kiképzési időszakban végrehajtsák a 9/b. vezetési gyakorlatot erdős-hegyes terep műútjain is. A műszaki-technikai szállítórajba két R-114 rádiót szükséges szervezni, kezelőkkel együtt. Úgyszintén, a harckocsi és a gépkocsizó lövész alegységek összekötetésének a biztosítására három rádiót szervezni a gépkocsizó lövész zászlóalj híradószakaszához. Itt is sürgették a Garantok Cs-344-esekkel való felváltását. S végezetül: a tisztek és tiszthelyettesek részére hálósákokat biztosítani, illetve a sátoranyag mennyiségét a létszámhoz igazítani.³¹

A 33. gépkocsizó lövész ezred tapasztalata szerint,³² bár a parancsnokok és törzsek kiváló hadműveleti-harcászati felkészültségről tettek bizonyosságot, hiányoztak a karhatalmi ismeretek. Itt fogalmazódott meg legmarkánsabban a kiegészítő parancsnokságokkal szembeni kritika, melyek tevékenységének felülvizsgálatát követelték, mivel tarthatatlannak ítélték, hogy például olyan tartalékosot vonultattak be, akit kétszeri gyomorátfűródással kezeltek. Ami saját tevékenységüket illeti, több és pontosabb adatra lett volna szükségük az objektumok birtokbavételénél, megkönnyítette

31 Uo. 17-19/a. o.

32 HL MN Zala – 1968. 3 d. 6. ő. e. (1968. 10. 10.) A 33. gl. e. PK. összefoglaló jelentése...

volna munkájukat a megfelelő méretarányú térképek megléte. A feladatlejtuttatás lépcsőzése hosszabb idejű tétlenségre kárhoztatta a zászlóaljkat és a századokat, aminek következménye volt, hogy éppen a végrehajtóknak maradt kevés idejük a felkészülésre. Itt is gondot okozott a harcokcsivezetők gyakorlatlansága a műutakon végrehajtott nagysebességű menetre. Úgyszintén, követelték a Garantok teljes lecserélését. Bebizonyosodott annak helyessége, hogy a zászlóaljhadtáp és egyéb szállító gépjárművek az ezredhadtáppal a menetoszlop végén mozogtak. Az ezred szállítótere kevésnek bizonyult, ami egyes járművek túlterheléséhez vezetett.³³

A 31. harcokcsi ezred parancsnokának is volt mondandója e témakörben.³⁴ Ő szintén panaszkodott arra, hogy a kiegészítő parancsnokságok nem kellő körültekintéssel hajtották végre a tartalékosok és a gépjárművek kiválasztását, így elsősorban a szociális és egészségügyi, valamint műszaki-technikai gondok okoztak problémát. Emellett, a visszabiztosítottak számára nem állt rendelkezésre megfelelő mennyiségű és minőségű ruházati anyag.

Az ezred gépjármű- és harcjármű-technikájának megfelelő állapotát bizonyítja az a tény, miszerint az előrevonás során mindössze öt kisjavításra volt szükség. A menet átlagsebessége 27,3 km/ó volt, de kitűnt, hogy akár 30–40 km/ó-s átlag is elérhető, amennyiben a harcokcsivezetőket megfelelően felkészítették az emelkedős-lejtős, szerpentes műutakon való menetvégrehajtásra. Rádiótilalom idejére biztosítani kell a rádióháló rövid időre, rövid jelzésekkel való működtetését, hogy a problémák megállapíthatóak legyenek. A nem megfelelő méretarányú térképek befolyásolták a feladatok végrehajtását. Minden megerősítő köteléket időben oda kell adni az alapfeladatot végrehajtóknak.

A tapasztalatok alapján szükség van a harcokcsiezred szervezetében továbbfejleszteni a géppisztolyos századot zászlóaljja; az ezred műszaki szakasza nem képes a feladatok ellátására, századerőre van szükség; a felderítőszázad állományából ki kell vonni az oldalkocsis motorkerékpárokat; tipizált, egységes gépjármű-állományra van szükség; az ezredtörzs törzsbuszainak számát ötről hétre célszerű emelni; a tiszti-tiszthelyettesi pihentetés biztosítására a századoknál rendszeresíteni kell a 63M sátrat, gumi-, vagy laticel matracot és hálósákat, a legénységnek pedig laticel matracot és jó minőségű sátorlapot.³⁵

A 6. gépkocsizó lövész ezred parancsnoka³⁶ célszerűtlennek tartotta az alakulat számára lebiztosított és már részben összekovácsolt állomány megbontását, mert az hátráltatta a mozgósítás időbeni végrehajtását. A speciális csoportokat inkább megyei, vagy vezérkari tartalékból kellett volna létrehozni. Javasolta a mozgósítási területen a szesztilalom bevezetését és a részegen bevonultak ellen eljárás beindítását. A kiegészítő parancsnokságok a gépjárműveket a saját vezetőikkel, személyszállításra alkalmas ülőalkalmatossággal és megfelelő szerszámkészlettel vonultassák be.

33 Uo. 44. és 47–49. o.

34 HL MN Zala – 1968. 3 d. 7. ő. e. (1968. 10. 09.) A 31. hk. e. PK. összefoglaló jelentése...

35 Uo. 53–57. o.

36 HL MN Zala – 1968. 3 d. 6. ő. e. (1968. 10. 10.) A 6. gl. e. PK. összefoglaló jelentése...

A kiképzés keretében be kell állítani néhány órát a karhatalmi feladatok megismerésére, begyakoroltatására.³⁷

A 36. műszaki zászlóalj parancsnoka azt javasolta,³⁸ hogy minden összefegyvernemi egység, a várható megerősítése létszámának megfelelően már a békehelyőrségében rendelkezzen „M”-készletként a szükséges élelmezési anyaggal. A műszaki tartalék mindössze egy R-104 rádióállomással rendelkezett, mert a többi a megerősítő alegységekhez kellett kiküldeni.

* * *

Mint látható a legkülönbözőbb fegyvernemi és szakcsapatok tapasztalatok sok esetben egybeestek és jó alapot szolgáltak a hiányosságok kiküszöbölése terén. Mindezek után talán az is érdeklődésre tarthat számot, hogy a végrehajtó parancsnoki tapasztalatokat miként értékelték, hasznosították a vezető minisztériumi és vezérkari szervek...

37 Uo. 32–33. o.

38 HL MN Zala – 1968. 3 d. 7. ő. e. (1968. 10. 15.) A 36. mű. z. PK. összefoglaló jelentése...